

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ЧИСТЯКОВА Ірина Анатоліївна

УДК 373.091.12:005.591.6](410)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ
ІННОВАЦІЙНИХ ШКІЛЬНИХ МЕРЕЖ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2012

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Сбруєва Аліна Анатоліївна,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка, проректор з наукової
роботи, завідувач кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, старший науковий
співробітник
Локшина Олена Ігорівна,
Інститут педагогіки НАПН України,
завідувач лабораторії порівняльної педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Мілютіна Ольга Костянтинівна,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка,
доцент кафедри іноземних мов
та методики викладання.

Захист відбудеться 25 травня 2012 року о 12 год. 30 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 218.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 24 квітня 2012 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Головним цільовим пріоритетом розвитку системи середньої освіти України на сучасному етапі стало підвищення її якості. Для досягнення цієї мети здійснюється оновлення змісту освіти, форм і методів організації навчально-виховного процесу, удосконалення моніторингу його результатів тощо. Разом з тим вітчизняними освітніми теоретиками та практиками усвідомлено недостатній рівень розвитку співпраці вчителів, науковців, менеджерів освіти у процесі інноваційного пошуку й поширення інновацій. Необхідність такої співпраці задекларована в державних документах: Закон «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2003 р.), «Національна доктрина розвитку освіти» (2002 р.), Закон України «Про загальну середню освіту» (1999 р.), Закон України «Про інноваційну діяльність» (2003 р.), Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (2000 р.), Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад (2002 р.) та ін.

Особливої актуальності набуває співпраця в інноваційній діяльності в умовах розвитку мережевого суспільства. Нагальною є потреба в державній та громадській підтримці нових організаційних форм поширення інноваційного досвіду, однією з яких є інноваційні шкільні мережі (ШМ). Значний позитивний досвід розвитку ШМ накопичено в розвинених країнах і, зокрема, у Великій Британії. Доцільність наукового опрацювання організаційно-педагогічних засад діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії зумовлено необхідністю подолання низки *суперечностей* у розвитку системи вітчизняної середньої освіти:

- між зростаючими вимогами сучасного суспільства до якості освітніх послуг та недостатнім рівнем готовності системи вітчизняної середньої освіти до їх задоволення;
- між потребою в розвитку інноваційного потенціалу школи та недостатньою державною і громадською підтримкою інноваційного пошуку освітян;
- між зростаючим інноваційним потенціалом українських учителів та недостатнім рівнем їх готовності до співпраці з колегами в розвитку й поширенні інноваційного досвіду професійної діяльності.

Наукова проблема, що стала предметом вивчення, знаходиться в рамках предметних полів двох галузей сучасної педагогічної науки: педагогічної інноватики та порівняльної педагогіки, що передбачає багатоаспектний характер аналізу стану її дослідженості.

Зокрема з'ясовано, що провідними аспектами розгляду освітніх інновацій у сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідженнях стали: філософський (І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай, В. Рябенко, П. Саух, В. Цикін та ін.), освітньо-політичний (М. Барбер, В. Загвязинський, Б. Левін, С. Ніколаєнко, Н. Пономарьов, В. Химинець, Б. Смирнова та ін.), управлінський (Л. Ващенко, Л. Вознюк, Л. Даниленко, Р. Елмор, М. Карамушка, В. Паламарчук, Н. Погрібна, М. Фуллан та ін.), змістовий (І. Дичківська, Е. Ліберман, І. Матіюк, Л. Подимова, О. Попова, В. Сластьонін, А. Харіс, Д. Хопкінс та ін.), процесуально-технологічний (О. Пехота, Г. Сазоненко, Г. Селевко та ін.), професійно-педагогічний (Л. Дарлінг-Геммонд, О. Кіяшко, О. Козлова, Н. Ничкало та ін.).

Важливими аспектами порівняльно-педагогічних розвідок, що є значимими для аналізу досліджуваної проблеми, визначено такі: стратегії реформування шкільної освіти та тенденції розвитку середньої освіти Великої Британії (Н. Воскресенська, Б. Вульфсон, О. Джуринський, А. Досін, А. Кадушина, А. Кадирова, О. Локшина, І. Малицька, О. Матвієнко, А. Мисюк, О. Рибак, І. Романко, А. Сбруєва, С. Старовойт, В. Тхорик та ін.); інновації у змісті, формах та методах навчання у системі середньої освіти Великої Британії (Г. Алексевич, Н. Балацька та ін.); питання інноваційних змін у професійно-педагогічній підготовці британських учителів (Н. Авшенюк, І. Задорожна, Ю. Кіщенко, А. Парінов, А. Соколова, Н. Яцишин та ін.). Окремі аспекти розвитку інноваційних процесів у системі середньої освіти Великої Британії стали предметом досліджень вітчизняних компаративістів О. Кузнецової (мовна освіта), О. Мілютіної (полікультурна освіта), М. Гурій (громадянська освіта), Г. Марченко (екологічна освіта), Р. Сойчук (трудове навчання), С. Коваленко та Г. Григор'євої (освіта дорослих).

Значний внесок у дослідження діяльності ІШМ у розвинених країнах зроблено зарубіжними дослідниками: Х. Ван Аальстом, П. Вольстеттер, Д. Джексоном, А. Ліберман, Д. Рейнолдсом, Д. Харгрівзом, Д. Хопкінсом, Дж. Чепменом та ін.

Актуальністю проблеми підвищення ефективності інноваційної діяльності у вітчизняній середній освіті та відсутністю цілісних досліджень британського досвіду в цій сфері зумовлено вибір теми дисертаційного дослідження: **«Організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії»**. Під організаційно-педагогічними засадами діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії розуміємо основні положення та принципи, що визначають особливості їх діяльності. З метою конкретизації організаційно-педагогічних засад досліджуваного феномену виокремлено теоретичний, нормативний, змістовий та процесуальний аспекти його розгляду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Методологічні, змістові та методичні інновації у професійно-педагогічній підготовці вчителів у контексті запровадження кредитно-модульної системи» (реєстраційний номер 0109U004948). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 5 від 29 грудня 2008 р.) та узгоджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та практичної психології НАПН України (протокол № 2 від 31 березня 2009 р.).

Мета дослідження – з'ясувати організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії та окреслити можливості творчого використання прогресивного досвіду британської системи загальної середньої освіти в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**.

1. Здійснити аналіз розробки досліджуваної проблеми у вітчизняній педагогічній інноватиці та педагогічній компаративістиці.

2. Схарактеризувати понятійно-термінологічний апарат дослідження та виокремити етапи розвитку інноваційних шкільних мереж у Великій Британії.
3. Окреслити нормативні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії на сучасному етапі.
4. З'ясувати змістові та процесуальні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії.
5. Визначити можливості творчого використання прогресивного досвіду британської системи середньої освіти в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Об'єкт дослідження – система загальної середньої освіти Великої Британії.

Предмет дослідження – теоретичні, нормативні, змістові та процесуальні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від 80-х рр. ХХ ст. до 10-х рр. ХХІ ст. Визначення *нижньої хронологічної межі* (80-ті рр. ХХ ст.) зумовлено початком розвитку інноваційних шкільних мереж в умовах освітньої реформи консервативних урядів (1988 р.). *Верхня* хронологічна межа (2010 р.) пов'язана із завершенням циклу освітніх реформ лейбористських урядів, що визначалися перетворенням розвитку інноваційних шкільних мереж на один із стратегічних пріоритетів освітньої політики Великої Британії.

Для обґрунтування сутності сучасного стану й перспектив розвитку освітньої політики Великої Британії щодо розвитку ШІМ у дисертації здійснено ретроспективний аналіз досліджуваної проблеми та визначено етапи розвитку ШІМ у більш широких історичних рамках.

Методологічною основою дослідження є теорія наукового пізнання, положення про єдність процесів, взаємовплив і взаємозалежність явищ об'єктивної дійсності; про єдність теорії і практики.

Розробляючи конкретну методологію дослідження використано *історичний* підхід, який має на меті вивчення досвіду мережування інноваційних навчальних закладів у його історичному розвитку; *системний* підхід, що надає можливість розглянути інноваційну шкільну мережу як складну, відкриту структуру, що функціонує та розвивається на основі взаємозв'язку та взаємодії всіх її складових у динамічному контексті. Єдністю названих підходів забезпечено адекватне вирішення завдань дослідження та досягнення його мети.

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні положення:

- порівняльної педагогіки (Б. Вульфсон, О. Джуринський, Н. Лавриченко, О. Локшина, З. Малькова, О. Матвієнко, Г. Ніколаї, О. Огієнко, Л. Пуховська, А. Сбруєва, О. Сухомлинська);
- педагогічної інноватики (К. Ангеловські, І. Дичківська, О. Козлова, М. Лазарєв, В. Паламарчук, Л. Подимова, В. Сластьонін, А. Хуторський);
- теорії мережевого суспільства (М. Кастельс, Х. МакКарті, П. Міллер, П. Скінмор, Р. Флорида);
- менеджменту освіти (Л. Ващенко, Л. Даниленко, М. Карамушка).

Методи дослідження. Для реалізації мети дослідження та поставлених завдань використано такі методи: *загальнонаукові* – аналіз, синтез, абстрагування, порівняння та узагальнення, що дали змогу з'ясувати особливості розвитку теоретичних підходів, покладених в основу розвитку досліджуваного феномену, та вивчити офіційні документи освітніх реформ; *конкретно-наукові* – *метод термінологічного аналізу* забезпечив розкриття сутності досліджуваних педагогічних явищ за допомогою виявлення та уточнення значень і смислів основоположних понять; *порівняльно-історичний та хронологічний*, які дозволили схарактеризувати етапи розвитку ІШМ в історичній ретроспективі; *структурно-логічний аналіз* уможливив окреслення нормативних засад досліджуваного феномену; *системно-структурний та системно-функціональний аналіз* стали основою для виявлення змістових та процесуальних засад діяльності ІШМ Великої Британії; метод *наукової екстраполяції* використовувався для визначення можливостей творчого використання британського досвіду діяльності ІШМ у процесі подальшого розвитку системи загальної середньої освіти в Україні.

Джерельну базу дослідження становлять:

- офіційні документи освітніх реформ Великої Британії: Закон «Про реформу освіти» (1988 р.), законодавчі акти «Успішні школи» (2001 р.), «14–19: розширення можливостей, підвищення стандартів» (2001 р.), «Більш високі стандарти та кращі школи для всіх» (2005 р.), Національні стратегії «П'ятирічний план для дітей, що навчаються» (2004 р.), «Забезпечимо високу якість освіти для всіх – стратегія розвитку школи: підвищення стандартів, підтримка шкіл» (2008 р.) та ін.; кодекси законів про освіту, директивні та нормативні акти навчальних округів, доповіді та рішення парламентських комісій з питань освітньої політики;
- аналітичні матеріали міжнародних економічних, фінансових, культурно-освітніх та професійних організацій (ОЕСР, ЮНЕСКО, МВФ, СБ тощо);
- монографічні дослідження та наукові статті західних науковців і освітніх діячів з питань діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії (М. Барбер, Д. Керр, С. Айстон, К. Вайт, М. Холланд та Х. Грейсон, Дж. Чепмен, М. Черч, Д. Джексон, Х. Ван Аальст, М. Хадфілд, А. Стотт, М. Джонсон, П. Рад, А. Харіс, Д. Хопкінс та ін.);
- матеріали вітчизняних та зарубіжних науково-педагогічних періодичних видань («Педагогіка і психологія»; «Порівняльно-педагогічні студії»; «Рідна школа»; «Шлях освіти»; «Педагогіка»; «European Educational Research Journal»; «British Educational Research Journal»; «British Journal of Educational Studies»; «Oxford Review of Education»; «Comparative Education Review»; «Education Journal»; «Educational Policy»; «International Journal of Leadership in Education»; «Educational Leadership»; «Educational Management and Administration»; «School Leadership and Management»; «Educational Researcher» тощо);
- інтернет-сайти британських науково-педагогічних центрів (NCSL, NFER) та інноваційних шкільних мереж (SSAT).

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів дослідження визначаються тим, що в ньому *вперше в українській педагогічній науці*: цілісно

з'ясовано організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії. У межах характеристики теоретичних засад досліджуваного феномену, схарактеризовано понятійно-термінологічний апарат дослідження («інноваційна шкільна мережа», «організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж») та виокремлено етапи розвитку інноваційних шкільних мереж у Великій Британії: 1) виникнення прото-мереж (XVI – середина XIX ст.); 2) розвиток інноваційних шкільних мереж, що втілювали ідеї різних течій реформаторської педагогіки (кінець XIX – перша половина XX ст.); 3) масовізація інноваційних шкільних мереж у рамках розвитку рухів альтернативних шкіл та ефективності школи (60-80-ті роки XX ст.); 4) перетворення інноваційних шкільних мереж на пріоритет освітньої політики Великої Британії (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.). Окреслено нормативні засади інноваційних шкільних мереж, зокрема проаналізовано документи реформ, у яких визначено основні аспекти їх функціонування. На прикладі сучасних інноваційних шкільних мереж Великої Британії («Проект двох міст», «Фонд спеціалізованих шкіл», «Підвищуємо якість освіти для всіх», школи-маяки) виявлено змістові засади діяльності ІШМ: формування готовності школи до надання якісної освіти всім учням, до співробітництва у справі поширення прогресивного педагогічного та управлінського досвіду; розвиток системи неперервної професійної освіти вчителів та шкільних менеджерів; активізація співробітництва з батьками учнів, з місцевою освітньою адміністрацією, бізнесовими структурами, громадськістю у здійсненні змін. З'ясовано процесуальні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії: особливості взаємодії членів мережі в рамках чотирьох моделей ІШМ (централізованого лідерства, підмереж, складених основ, концентричного кола), найбільш поширені форми спільної діяльності членів мережі. Визначено можливості використання прогресивного досвіду британської системи освіти в аспекті досліджуваної проблеми в Україні на національному, місцевому та інституційному рівнях із виокремленням законодавчого, освітньо-політичного, організаційно-педагогічного та методичного аспектів запропонованих рекомендацій.

Уточнено науковий зміст основоположних понять дослідження «інновація», «освітня інновація», «мережеве суспільство», «шкільна мережа».

Подальшого розвитку дістала характеристика нових підходів до лідерства в умовах змін (мережевого, дистрибутивного, ексекютивного, кооперованого) в контексті діяльності ІШМ.

У науковий обіг уведено маловідомі й раніше невідомі англійські джерела, історичні документи та факти, що стосуються особливостей діяльності ІШМ Великої Британії.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що узагальнені положення щодо сутності ІШМ як інноваційного освітнього феномену, етапів розвитку ІШМ, нормативних, змістових та процесуальних засад їх діяльності включено до змісту навчальних курсів з історії педагогіки та порівняльної педагогіки, які викладаються в рамках бакалаврської підготовки майбутніх учителів у ВНЗ України. Прогностичний потенціал проведеного дослідження зумовлений можливістю використання його результатів для

здійснення подальшої науково-дослідницької роботи щодо розвитку інноваційних шкільних мереж у процесі модернізації вітчизняної системи загальної середньої освіти. Розроблено спецкурс «Організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж», що може бути використаний у процесі підготовки майбутніх учителів в українських ВНЗ.

Результати дослідження **впроваджено**: у навчальний процес Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 450 від 12 грудня 2011 року); Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини (довідка про впровадження № 2002/01 від 28 грудня 2011 року); Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка про впровадження № 993 від 26 грудня 2011 року).

Особистий внесок здобувача. У колективній монографії «Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя: методологічні, змістові та методичні засади» (за загальною редакцією А. Сбруєвої) здобувач є одноосібним автором розділу 10: «Розвиток інноваційних шкільних мереж: досвід Великої Британії».

Апробація результатів дослідження здійснювалася на науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня: *Міжнародних* – «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2009); «Інтеграція системи безперервної освіти України в європейський освітній простір: стан, проблеми, перспективи» (Чернівці, 2009); «Розбудова освіти для суспільства знань: мова, полікультурність, особистість» (Умань, 2010); «Технології управління освітніми закладами», присвячена пам'яті А. С. Макаренка (Полтава, 2011); «Соціалізація особистості: культура, освітня політика, технології формування» (Суми, 2011); «Розвиток освітніх систем у глобальному вимірі: тенденції і прогнози» (Умань, 2011); *Всеукраїнських* – «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2007, 2008); «Сучасні наукові досягнення – 2008» (Миколаїв, 2008); «Педагогічна спадщина А. С. Макаренка в контексті сучасної гуманістичної освіти» (Суми, 2008); «Освіта в інформаційному суспільстві: філософські, психологічні та педагогічні аспекти» (Суми, 2010); «Актуальні проблеми вітчизняної порівняльної педагогіки за умов євроінтеграційних процесів» (Ніжин, 2010); «Порівняльно-педагогічні студії – 2010» (Київ, 2010); «Мовна особистість студентів філологів і учнів загальноосвітніх шкіл у сучасній парадигмі освіти» (Суми, 2010); «Компаративістські підходи підтримки та розвитку обдарованості» (Київ, 2011); *регіональних* – «Сучасні напрямки у розвитку теорії та практики навчання іноземним мовам» (Суми, 2008); «Управління проектами: проблеми та перспективи розвитку» (Полтава, 2011). Результати дослідження доповідалися та здобули позитивну оцінку на засіданнях кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено в 16 роботах: розділ у колективній монографії та 15 одноосібних публікацій, з яких 10 статей у фахових наукових виданнях, 1 стаття у збірнику наукових праць, 4 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 337 найменувань, з них 205 англійською мовою, 14 таблиць і 15 рисунків та 5 додатків на 22 сторінках. Повний обсяг тексту дисертації – 237 сторінок. Основний зміст викладено на 180 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, показано ступінь його наукового розроблення, зв'язок з науковими програмами та планами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; вказано хронологічні межі, схарактеризовано джерельну базу, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення; відображено апробацію та впровадження в практику отриманих результатів дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії»** – виявлено стан розроблення досліджуваної проблеми у вітчизняній педагогічній інноватиці й педагогічній компаративістиці; схарактеризовано понятійно-термінологічний апарат дослідження та виокремлено етапи розвитку інноваційних шкільних мереж Великої Британії.

Результатом структурно-логічного аналізу широкого кола вітчизняних і зарубіжних наукових розвідок з досліджуваної проблеми стало виділення філософського, освітньо-політичного, управлінського, змістового, процесуально-технологічного та професійно-педагогічного аспектів розгляду інноваційної діяльності в системі середньої освіти.

У рамках висвітлення *філософського* аспекту інноваційної освітньої діяльності узагальнено основні парадигмальні підходи, що визначають її сутність. Такими підходами є синергетичний, феноменологічний, антропософський, антропологічний, гуманістичний, когнітивний, неопозитивістський. У контексті розгляду *освітньо-політичного* аспекту досліджуваного феномену з'ясовано сукупність принципів, що визначено як основоположні у здійсненні інноваційної освітньої політики нашої держави. Такими принципами є демократизація; гуманізація; орієнтація на потреби особистості; цілісність та комплексність; відкритість. Дослідження *управлінського* аспекту дало змогу з'ясувати організаційні засади управління інноваційною діяльністю ЗНЗ, які включають, зокрема, визначення перспективних напрямів розвитку освітнього закладу; створення відповідних умов для здійснення інноваційної діяльності та оцінку ризиків, пов'язаних із запровадженням її результатів; оцінку інноваційного потенціалу закладу; розробку, впровадження нового змісту, методів, форм, засобів навчально-виховного процесу та управлінської діяльності; накопичення людських, інформаційних, матеріальних і технологічних ресурсів. Розгляд *змістового* аспекту досліджуваної проблеми передбачав виокремлення основних напрямів інноваційної діяльності в контексті освітніх реформ. У межах з'ясування *процесуально-технологічного* аспекту проаналізовано два інноваційних підходи до навчального процесу, а саме технологічний та дослідницько-пошуковий; схарактеризовано існуючі класифікації інноваційних освітніх технологій;

виділено інноваційні моделі навчального процесу двох типів, що відповідають репродуктивній та проблемній орієнтації: інновації-модернізації та інновації-трансформації. У контексті розгляду *професійно-педагогічного* аспекту дослідження інноваційних процесів узагальнено позиції вітчизняних науковців щодо зміни застарілих парадигм професійної освіти на нові, що сприятимуть підвищенню творчого та інноваційного потенціалу вчителя та менеджера освіти.

Здійснено аналіз основоположних аспектів інноваційної діяльності в системі середньої освіти Великої Британії, зокрема інновації в: 1) цільових пріоритетах розвитку освіти та реформаційних стратегіях; 2) структурі середньої освіти; 3) змісті, формах, методах навчання; 4) професійно-педагогічній підготовці британських учителів; 5) управлінні освітою.

Використання системного аналізу вітчизняних порівняльно-педагогічних досліджень дозволило дійти висновку, що організаційно-педагогічні засади діяльності ІШМ у Великій Британії не були предметом цілісного вивчення. Окремих аспектів мережування навчальних закладів торкаються у своїх дослідженнях вітчизняні науковці М. Бойченко, К. Гаращук, О. Пастовенський, А. Сбруєва, І. Щербань.

Охарактеризовано широке коло понять, що визначають сутнісну основу дослідження, основоположними з яких є: «інновація», «освітня інновація», «мережеве суспільство», «мережа», «шкільна мережа», «інноваційна шкільна мережа». Аналіз численних вітчизняних та зарубіжних наукових розвідок дозволив дати таке визначення провідного поняття дослідження – інноваційної шкільної мережі – як організаційної структури, що являє собою сукупність навчальних закладів, об'єднаних спільною інноваційною ідеєю та діяльністю, спрямованою на підвищення ефективності навчально-виховного процесу та якості його результатів, управлінської діяльності, а також на поширення інноваційного досвіду в межах мережі шкіл і поза нею.

Порівняльно-історичний та хронологічний аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми дозволив виокремити етапи розвитку інноваційних шкільних мереж Великої Британії: перший етап (XVI – середина XIX ст.) – діяльність прото-мереж: церковні (протестантські школи), світські (філантропіни); другий етап (кінець XIX ст. – перша половина XX ст.) – розвиток інноваційних шкільних мереж, що втілювали ідеї різних течій реформаторської педагогіки (мережі «нових шкіл», сільських виховних будинків, школи М. Монтесорі, П. Петерсена, О. Декролі тощо; заснування організації «Міжнародне об'єднання нових шкіл»); третій етап (60-80-ті роки XX століття) – масовізація ІШМ (розвиток руху альтернативної освіти; поширення руху за ефективну школу); четвертий етап (90-ті роки XX століття – XXI століття) – перетворення завдань розвитку інноваційних шкільних мереж на пріоритет освітньої політики Великої Британії (зосередження уваги ІШМ на ключових цілях шкільництва, зокрема на завданнях удосконалення навчального процесу; активне залучення до взаємодії зі школою батьків та місцевої громади, бізнесових структур, культурно-освітніх організацій та інших зацікавлених сторін; надання діяльності ІШМ суспільного значення).

Таким чином, британські інноваційні шкільні мережі є результатом тривалого історичного розвитку інноваційних підходів у британській освітній політиці, теорії і практиці шкільництва. Стратегії сучасних шкільних реформ є свідченням суттєвої актуалізації потреби в мережуванні шкіл в умовах розвитку мережевого суспільства.

У другому розділі – **«Організаційні засади діяльності інноваційних шкільних мереж у Великій Британії»** – схарактеризовано нормативні (законодавчі акти та урядові програми, у яких визначено провідні аспекти діяльності інноваційних шкільних мереж), змістові (напрями діяльності найбільш відомих сучасних британських ІШМ) та процесуальні (підходи до розвитку мережевої взаємодії та моделі лідерства в розвитку мереж) засади діяльності ІШМ.

Застосування методу структурно-логічного аналізу документів освітніх реформ (Закон «Про освіту» 2001 р., Біла книга «Школи, що досягають успіху» (2001 р.), «Школи, засновані на успіху: підвищення стандартів, забезпечення різноманітності, досягнення результатів» (2001 р.), «14 – 19: розширення можливостей, підвищення стандартів» (2001 р.), «П'ятирічний план для дітей та учнів» (2004 р.), «Вищі стандарти, кращі школи для всіх» (2005 р.) дозволило дати характеристику нормативних засад діяльності ІШМ Великої Британії. Виокремлено основні аспекти діяльності ІШМ, що були унормовані в законодавчих актах Великої Британії, серед яких: 1) цілі та завдання створення й діяльності ІШМ; 2) форми ІШМ (федерації, спеціалізовані школи, школи-маяки, Зони освітньої дії тощо); 3) особливості взаємозв'язків ІШМ з місцевою освітньою адміністрацією; 4) структура ІШМ; 5) форми співробітництва навчальних закладів у рамках ІШМ; 6) особливості управління новими мережевими об'єднаннями. Визначено, що успіх реформ системи середньої освіти Великої Британії, що відбувалися впродовж досліджуваного періоду, був забезпечений цілеспрямованим розвитком взаємодоповнювальних реформаційних стратегій, які здійснювалися як «згори вниз», так і «знизу вгору» та «знизу вшир». Доведено, що проявом останнього типу стратегій стала діяльність ІШМ, що сприяють активізації системної освітньої реформи та забезпеченню цілісності реформаторської політики, виступають каталізатором змін, слугують сполучною ланкою між централізованими та децентралізованими функціями управлінських структур сучасних освітніх систем. З'ясовано, що об'єднання в мережі дає навчальним закладам змогу підвищити власний соціальний та інтелектуальний капітал.

Здійснено системно-структурний аналіз змістових засад діяльності інноваційних шкільних мереж (Підвищуємо якість освіти для всіх, Мережева навчальна спільнота, школи-маяки, Проект двох міст, Мережа спеціалізованих шкіл). З'ясовано, що змістовими засадами інноваційної діяльності ІШМ у контексті сучасних освітніх реформ стали такі:

- удосконалення змісту та методики початкової освіти в рамках реалізації Національних стратегій мовної і числової грамотності;
- розробка нових підходів до оцінювання та моніторингу навчальних досягнень учнів у контексті запровадження стандартоорієнтованих освітніх реформ;

- оновлення змісту й методик громадянської, полікультурної та етнічної освіти учнів;
- створення нових методик математичної та природничої освіти в молодшій і старшій середній школі,
- напрацювання інноваційних методик використання сучасних інформаційних технологій у навчально-виховному процесі;
- упровадження в освітню практику принципово нових моделей управління навчальними закладами та ІШМ (мережевої, дистрибутивної, екзекутивної, кооперованої);
- розробка стратегій та методик профілактики й подолання насильства в школі;
- розвиток системи неперервної професійної освіти вчителів і менеджерів навчальних закладів;
- визначення стратегій та створення методик партнерської взаємодії навчальних закладів із батьками учнів, бізнесовими структурами, благодійними організаціями й місцевими громадами.

З метою з'ясування процесуальних засад діяльності інноваційних шкільних мереж виокремлено та схарактеризовано структурні компоненти, що визначають способи взаємодії суб'єктів ІШМ: 1) цілі та мотивацію утворення та розвитку мереж; 2) «люди в мережі» (професійні функції суб'єктів утворення мереж); 3) спільна діяльність суб'єктів мережі, що забезпечує розвиток соціальних та професійних відносин, а також високий рівень довіри; 4) лідерство, що відповідає інноваційному характеру діяльності ІШМ.

Структурно-логічний аналіз наукових джерел, присвячених діяльності сучасних ІШМ Великої Британії, дозволив виявити такі підходи до визначення логіки розвитку мережевої взаємодії: 1) розвиток «ниток» та «вузлів» у побудові мережі (К. Армстронг, М. Байтел, Х. Гоулд та ін.), що означає пошук спільних інтересів, розвиток зв'язків та організацію взаємодії суб'єктів у вирішенні спільних проблем; 2) проходження циклів трансформації окремих навчальних закладів (груп людей) в інноваційні шкільні мережі, що включає: (1) визначення ініціаторами спільних цілей і мотивуючих факторів щодо створення шкільної мережі; (2) поширення ідей та мотиваційних факторів до участі в мережі на більш широке коло зацікавлених суб'єктів (А. Стотт).

Окреслено структурні моделі ІШМ, що набули розвитку в сучасних умовах: 1) мережа централізованого лідерства; 2) мережа підмереж; 3) мережа складених основ; 4) концентричне коло, які дають можливість виявити особливості вузлів і зв'язків усередині мережі й поза нею та визначити роль і місце кожної особи в діяльності мережі, а також особливості взаємовідносин між її учасниками та мережевими групами.

З'ясовано, що специфіка структурної побудови та завдань ІШМ спричинили появу нових підходів до управління такими структурами, в основу яких покладено ідеї трансформаційного, дистрибутивного, екзекутивного, кооперованого й мережевого лідерства. Застосування нових управлінських моделей сприяло вирішенню проблеми підвищення ефективності управління як окремими навчальними закладами, так і мережевими об'єднаннями в умовах змін.

Системний аналіз наукових розвідок дослідників діяльності ІШМ дав змогу виділити основні форми діяльності ІШМ Великої Британії: 1) взаємовідвідування вчителями навчальних занять та спільний аналіз їх результатів; 2) спільна дослідна робота; 3) навчання в команді як форма професійного розвитку вчителів та менеджерів; 4) науково-методичні та практичні конференції; 5) консультації й тренування; 6) поширення і популяризація здобутих знань та інформації через друковані матеріали, відео, Інтернет.

У результаті системно-функціонального аналізу окреслено концепцію успішного розвитку інноваційних шкільних мереж, основними положеннями якої визначено: формування готовності навчального закладу до мережевої взаємодії з метою підвищення ефективності професійної діяльності; залучення зовнішніх партнерів; забезпечення безперервного обміну інформацією, результатами спільної праці; запровадження нормативної бази діяльності вчителів та адміністрації школи в рамках мережевої взаємодії.

Отже, у процесі дослідження доведено, що організаційні засади діяльності інноваційних шкільних мереж у Великій Британії є органічною цілісністю, в якій на основі взаємозв'язку та взаємодії кожний елемент детермінований цілим і, у свою чергу, детермінує всю систему як ціле.

Третій розділ – **«Перспективи використання британського досвіду для вдосконалення діяльності мережевих навчальних закладів України»** присвячено вивченню змістових і процесуальних засад діяльності інноваційних шкільних мереж в Україні та окресленню можливостей творчого використання британського прогресивного досвіду в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України.

Проаналізовано особливості діяльності ІШМ в Україні, якими є проекти «Росток», «Крок за кроком», «Довкілля», «Екологія та розвиток». Виявлено спільні характеристики ІШМ Великої Британії та України в аспектах нормативного забезпечення, змістових та процесуальних засад їх діяльності. В обох країнах утворено розвинену законодавчу базу інноваційної діяльності, яка унормовує найважливіші аспекти діяльності ІШМ. Змістові засади діяльності ІШМ у Великій Британії та в Україні сконцентровано на вирішенні таких актуальних освітніх проблем: формування готовності школи до надання якісної освіти всім учням; стимулювання участі вчителів у інноваційній діяльності; формування готовності навчального закладу до співробітництва у справі поширення прогресивного педагогічного й управлінського досвіду; професійний розвиток учителів і шкільної адміністрації; здійснення активних заходів для активізації співробітництва з батьками учнів, місцевою освітньою адміністрацією, громадськістю. Достатньо близькими є форми співробітництва учасників ІШМ у Великій Британії та в Україні. Найпоширенішими з таких форм є взаємовідвідування вчителями навчальних занять і спільний аналіз їх результатів; науково-методичні й практичні конференції; дослідницькі лабораторії.

Виявлено відмінні риси між українськими та британськими ІШМ. Передусім, в Україні відсутні спеціальні законодавчі акти, що детально унормовують діяльність інноваційних шкільних мереж та зобов'язання держави щодо їх підтримки. Суттєві відмінності проявляються в процесуальному аспекті діяльності ІШМ: високий рівень

автономності й гнучкості, нові моделі управління мережами у Великій Британії та переважно централізоване управління діяльністю інноваційних шкільних мереж, використання традиційних управлінських моделей в Україні.

Компаративний аналіз британського та українського досвіду діяльності ІШМ і застосування методу наукової екстраполяції дозволили визначити можливості використання прогресивного досвіду британської системи середньої освіти в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

На національному рівні вважаємо необхідним розроблення нормативно-правового забезпечення діяльності ІШМ, зокрема положення «Про організаційні засади, науково-педагогічний супровід та фінансове забезпечення діяльності ІШМ». Доцільним вважаємо створення науково-методичного центру діяльності інноваційних шкільних мереж при МОН МС і НАПН України. Важливим є ознайомлення науково-педагогічної та широкої освітянської громади з цільовими й змістовими пріоритетами діяльності ІШМ і обговорення результатів цієї діяльності.

На місцевому рівні актуальною є трансформація функцій місцевих освітніх адміністрацій: перетворення місцевих освітніх адміністрацій на організаторів мережевої взаємодії, що сприяють утворенню ІШМ на базі навчальних закладів різних рівнів, здійснюють їх підтримку. Актуальними є цілеспрямовані зусилля з підготовки вчителів до інноваційної діяльності в умовах мережування навчальних закладів, утворення навчально-методичних центрів відповідного профілю в ОІПДО. Все більш актуальним є відродження діяльності навчальних закладів у соціально та економічно занедбаних районах України шляхом організації партнерства між навчальними закладами, бізнесовими структурами, місцевою громадою.

На інституційному рівні важливим є: системне вивчення та творче застосування нових моделей управління мережевими освітніми структурами (мережевого, дистрибутивного, трансформаційного, ексекютивного, кооперованого лідерства). Необхідним вважаємо розвиток колегіального характеру управління в українських школах, розширення участі вчителів у процесі прийняття управлінських рішень, забезпечення необхідної фінансової підтримки їх інноваційної діяльності шляхом більш тісної взаємодії з бізнесовими структурами.

У цілому проведене дослідження та творче застосування інноваційного потенціалу ІШМ Великої Британії сприятиме приверненню уваги вітчизняних освітніх політиків, теоретиків і практиків освіти до потреб законодавчої, адміністративної, наукової та фінансової підтримки існуючих в Україні ІШМ, до необхідності подальшого розвитку інноваційних мережевих освітніх структур у нашій країні.

З'ясування організаційно-педагогічних засад діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії дає підстави сформулювати такі **висновки**.

1. Здійснено аналіз розроблення проблеми діяльності інноваційних шкільних мереж у вітчизняних і зарубіжних педагогічних дослідженнях у галузі педагогічної інноватики та педагогічного британознавства. Застосування структурно-логічного аналізу широкого кола досліджень дозволило виокремити такі аспекти розгляду інноваційних шкільних мереж як освітнього феномену: філософський (визначення існуючих парадигмальних підходів до інноваційної освітньої діяльності), освітньо-

політичний (виділення закономірних залежностей розвитку освітніх інновацій від соціально-економічних та політичних процесів у країні, регіоні, світі; з'ясування принципів здійснення інноваційної освітньої політики в Україні), управлінський (характеристика організаційних засад управління інноваційними процесами), змістовий (з'ясування змістових пріоритетів інноваційної діяльності у сфері освіти), технологічно-процесуальний (вивчення класифікацій інноваційних освітніх технологій) та професійно-педагогічний (обґрунтування необхідності підготовки вчителя до інноваційної діяльності).

Розглянуто такі аспекти інноваційних процесів у системі середньої освіти Великої Британії: цільові пріоритети реформування освіти; структура системи середньої освіти; зміст, форми, методи навчання; професійно-педагогічна підготовка британських учителів; управління освітою.

2. Схарактеризовано теоретичні засади діяльності ІШМ Великої Британії, що дало змогу визначити понятійно-термінологічний апарат дослідження, передусім основоположні його поняття: мережа, шкільна мережа, інноваційна шкільна мережа та виокремлено етапи розвитку ІШМ.

З'ясовано, що у філософських, соціологічних та педагогічних наукових дослідженнях мережа трактується як структурна неієрархічна управлінська одиниця, що складається з групи організацій, поєднаних горизонтальними зв'язками. Відповідно шкільна мережа розглядається як соціальна структура, провідними характеристиками якої стали прагнення до якості, відданість справі та зосередженість на результатах діяльності. Інноваційну шкільну мережу ми розглядаємо як організаційну структуру, що являє собою сукупність навчальних закладів, об'єднаних спільною інноваційною ідеєю та діяльністю, спрямованою на підвищення ефективності навчально-виховного процесу та якості його результатів, управлінської діяльності, а також на поширення інноваційного досвіду в межах мережі шкіл і поза нею.

З урахуванням визначених автором критеріальних ознак інноваційних шкільних мереж (інноваційний характер діяльності шкіл; існування групи навчальних закладів, об'єднаних спільною інноваційною ідеєю; наявність організаційного центру; відсутність жорсткої вертикальної підпорядкованості в структурі управління інноваційною шкільною мережею) виокремлено етапи розвитку ІШМ Великої Британії: 1) виникнення прото-мереж (XVI – середина XIX ст.); 2) розвиток ІШМ, що втілювали ідеї різних течій реформаторської педагогіки (кінець XIX – перша половина XX ст.); 3) масовізація ІШМ в рамках розвитку рухів альтернативних шкіл та ефективності школи (60-80-ті рр. XX ст.); 4) перетворення розвитку ІШМ на пріоритет освітньої політики Великої Британії (90-ті рр. XX – перше десятиліття XXI ст.).

3. З метою окреслення нормативних засад діяльності ІШМ проаналізовано та схарактеризовано документи британських освітніх реформ досліджуваного періоду й урядові програми, які регулюють їх діяльність («Висока якість освіти в містах» (1999 р.), «Закон про освіту» (2001 р.), «Школи, що досягають успіху» (2001 р.), «Школи, побудовані на успіху» (2001 р.), «14–19: розширення можливостей, підвищення стандартів» (2001 р.)). Зазначені документи стали

підґрунтям для розробки програми дій широкого кола суб'єктів освітньої діяльності щодо підвищення якості освіти, організаційних та змістових засад взаємодії навчальних закладів та партнерських установ і організацій, об'єднаних в інноваційні шкільні мережі.

Виявлено, що основними принципами діяльності ІШМ, визначеними у документах реформ, є: поєднання партнерських та конкурентних засад діяльності; слугування інструментом забезпечення цілісності реформаційних стратегій держави, запроваджуваних як вертикально («згори-вниз», «знизу-вгору»), так і горизонтально («знизу-вширш»); розвиток соціального партнерства між школами-членами мережі та місцевими і батьківськими громадами, бізнесовими структурами, місцевими адміністраціями; організація системи неперервного професійного розвитку вчителів та шкільної адміністрації; підвищення рівня солідарної відповідальності всіх учасників шкільної мережі за результати діяльності.

4. У контексті з'ясування змістових засад діяльності ІШМ Великої Британії схарактеризовано основоположні напрями діяльності ІШМ на прикладі мереж різних типів: «Проекту двох міст», «Фонду спеціалізованих шкіл», проекту «Підвищуємо якість освіти для всіх», шкіл-маяків, програми «Мережева навчальна спільнота».

Визначено, що основними змістовими пріоритетами діяльності ІШМ стали в досліджуваній період такі: формування готовності школи до надання якісної освіти всім учням (удосконалення змісту й методики початкової освіти в рамках реалізації національних стратегій мовної та числової грамотності, розробка нових підходів до оцінювання і моніторингу навчальних досягнень учнів у контексті запровадження стандартоорієнтованих освітніх реформ), до співробітництва у справі поширення прогресивного педагогічного й управлінського досвіду; розвиток системи неперервної професійної освіти вчителів і шкільних менеджерів; визначення стратегій та створення методик партнерської взаємодії навчальних закладів з батьками учнів, бізнесовими структурами, благодійними організаціями та місцевими громадами.

Окреслено концепцію успішного розвитку ІШМ, що включає: формування готовності навчального закладу до змін, зокрема до мережевої взаємодії з колегами у пошуку шляхів підвищення ефективності професійної діяльності; забезпечення високого інноваційного потенціалу мережі шляхом залучення зовнішніх партнерів (університетів, місцевих освітніх адміністрацій, благодійних структур тощо); інтелектуальне та технологічне забезпечення безперервного обміну інформацією, методичними й науковими матеріалами, що стали результатами спільної праці; планування спеціального часу в межах кожної школи з метою надання можливості вчителям здійснювати неперервний професійний розвиток та залучатися до творчої співпраці з колегами; запровадження нормативної бази для нових видів діяльності вчителів і адміністрації школи у рамках мережевої взаємодії (створення нових професійних ролей: дослідник, координатор, ментор).

Схарактеризовано організаційні форми діяльності ІШМ, провідними з яких є взаємовідвідування вчителями навчальних занять та спільний аналіз їх результатів;

спільна дослідна робота; навчання в команді як форма професійного розвитку вчителів і менеджерів; науково-методичні й практичні конференції; консультації та тренування, навчально-дослідні лабораторії, спільна дослідницька практика.

Доведено, що умовою успішного розвитку ІШМ є застосування інноваційних моделей лідерства, а саме трансформаційного, дистрибутивного, екзекутивного, кооперованого та мережевого, які уособлюють нові підходи до управління мережевою освітньою структурою, що здійснює діяльність в умовах неперервних змін.

5. Визначено перспективи використання прогресивних здобутків інноваційних шкільних мереж Великої Британії в Україні на національному (державному), місцевому та інституційному рівнях, що включають законодавчий, управлінський, організаційно-педагогічний та методичний аспекти розгляду проблеми. Найбільш перспективними визначено такі:

- *на національному рівні*: обґрунтування правових норм, що регулюють розвиток партнерства між суб'єктами освітньої й науково-педагогічної діяльності в межах інноваційних шкільних мереж та його законодавче оформлення (законодавчий аспект); розроблення механізмів підтримки тих навчальних округів і шкіл, що є найбільш успішними в запровадженні мережевих ініціатив (освітньо-політичний аспект); створення науково-методичного центру діяльності ІШМ при МОН МС та НАПН України (організаційно-педагогічний аспект); надання місцевим освітнім адміністраціям, а також загальноосвітнім навчальним закладам, що беруть участь у діяльності шкільних мереж, більшої автономії (управлінський аспект).

- *на місцевому рівні*: перетворення місцевих освітніх адміністрацій на ініціаторів мережевої взаємодії і, таким чином, на складову інноваційних шкільних мереж надання успішним школам статусу методичних центрів, можливості самостійно вибирати партнерів і використовувати додаткові фінансові ресурси, забезпечення їх державною фінансовою підтримкою (управлінський аспект); створення ініціативних груп підтримки інноваційних шкільних мереж на базі вищих навчальних закладів, передусім педагогічних; налагодження співпраці між Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України й місцевими органами управління з метою здійснення спільних інноваційних проектів; створення навчально-методичного центру, який займається як методичною роботою (організовує роботу щодо підвищення рівня професійної підготовки вчителів, директорів шкіл), так і інспектуванням шкільних мереж з метою оцінки результатів їх діяльності (організаційно-педагогічний аспект).

- *на інституційному рівні*: розширення повноважень учителів у процесі прийняття управлінських рішень, розвиток та встановлення колегіального характеру управління, застосування інноваційних моделей управління навчальними закладами та взаємодії між членами ІШМ (організаційно-педагогічний аспект); запровадження спільно зі школами-партнерами в рамках ІШМ системи організаційних форм професійного розвитку вчителів (методичний аспект).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. На подальше вивчення заслуговують узагальнення перспективного зарубіжного педагогічного досвіду підготовки вчителів до професійної діяльності в

інноваційних шкільних мережах; розроблення механізмів залучення громадських організацій та місцевої освітньої адміністрації до співпраці з середніми навчальними закладами.

Основні наукові результати висвітлено в таких працях автора:

1. Чистякова І. А. Розвиток інноваційних шкільних мереж: досвід Великої Британії / І. А. Чистякова // Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя : методологічні, змістові та методичні засади : монографія / за ред. проф. А. А. Сбруєвої. – Суми : Вид-во «МакДен», 2011. – С. 248–262.

2. Чистякова І. А. Провідні інноваційні освітні мережі Великої Британії: IQEA / І. А. Чистякова // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – Ч. 2. – С. 126–132.

3. Чистякова І. А. Проблема освітніх мереж у контексті теорії вдосконалення школи / І. А. Чистякова // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – Ч. 4. – С. 95–99.

4. Чистякова І. А. Теоретичні аспекти діяльності інноваційних освітніх мереж / І. А. Чистякова // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – Ч. 3. – С. 184–190.

5. Чистякова І. А. Інноваційні шкільні мережі як новий структурний компонент системи середньої освіти Великої Британії / І. А. Чистякова // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Педагогіка та психологія». – 2009. – Випуск 468. – С. 184–191.

6. Чистякова І. А. Освітні інновації у діяльності міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЄС, ОЕСР) / І. А. Чистякова // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. / за заг. ред. М. Б. Євтуха ; укладач О. В. Михайличенко. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2009. – Вип. 40. – С. 71–75.

7. Чистякова І. А. Концептуальні засади застосування мережевих технологій в освітніх інноваційних процесах / І. А. Чистякова // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. пр. / редкол.: А. А. Сбруєва (відп. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2010. – № 6 (8). – С. 73–80.

8. Чистякова І. А. Мережеві технології : розвиток та поширення інновацій як предмет порівняльно-педагогічних досліджень / І. А. Чистякова // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя ; за заг. ред. Є. І. Коваленко. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – № 1. – С. 43–46.

9. Чистякова І. А. Інноваційні мережеві технології в системі середньої освіти Великої Британії: історична ретроспектива / І. А. Чистякова // Порівняльно-педагогічні студії : науково-педагогічний журнал. – Умань, 2011. – № 2 (8). – С. 85–92.

10. Чистякова І. А. Коопероване лідерство як управлінська технологія : досвід Великої Британії / І. А. Чистякова // Витоки педагогічної майстерності :

збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2011. – Вип. 8, Ч. 1. – С. 306–312.

11. Чистякова І. А. Нормативне забезпечення діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії / І. А. Чистякова // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. пр. / редкол.: А. А. Сбруєва (відп. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – № 8 (18). – С. 142–150.

12. Чистякова І. А. Інноваційні підходи до інноваційного менеджменту в контексті мережених технологій / І. А. Чистякова // Наукові пошуки: збірник наукових праць молодих учених, присвячений 85-річчю Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – С. 114–117.

13. Чистякова І. А. Концептуальні засади застосування мережених технологій в освітніх інноваційних процесах / І. А. Чистякова // Розбудова освіти для суспільства знань: мова, полікультурність, особистість : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., (Умань, 27–28 травня 2010). – Умань : РВЦ «Софія», 2010. – С. 39–42.

14. Чистякова І. А. Коопероване лідерство в системі управління освіти Великої Британії як інноваційна управлінська технологія / І. А. Чистякова // Технології управління освітніми закладами : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., (Полтава, 11–12 березня 2011). – Полтава, 2011. – С. 101–102.

15. Чистякова І. А. Освітньо-політичні засади мережування шкіл у Великій Британії / І. А. Чистякова // Соціалізація особистості : культура, освітня політика, технології формування : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів, (Суми, 20–21 квітня 2011). – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – С. 69–71.

16. Чистякова І. А. Інноваційні освітні мережени технології у глобальному вимірі : історична ретроспектива / І. А. Чистякова // Розвиток освітніх систем у глобальному вимірі : тенденції і прогнози : матеріали Міжнарод. наук. конф., (Умань, 26–27 травня 2011). – Умань : ПП Жовтий, 2011. – С. 119–122.

Чистякова І. А. Організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка МОНмолодьспорту України, Суми, 2012.

Дисертацію присвячено з'ясуванню організаційно-педагогічних засад діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії та окресленню можливостей використання прогресивного досвіду британської системи загальної середньої освіти в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Здійснено аналіз стану розроблення досліджуваної проблеми у вітчизняній педагогічній інноватиці та педагогічній компаративістиці. Визначено й окреслено філософський, освітньо-політичний, управлінський, змістовий, процесуально-

технологічний і професійно-педагогічний аспекти розгляду інноваційної діяльності в системі середньої освіти.

Схарактеризовано понятійно-термінологічний апарат дослідження («інноваційна шкільна мережа», «організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж») та виокремлено етапи розвитку інноваційних шкільних мереж у Великій Британії.

Обґрунтовано засади діяльності ІШМ: нормативні (законодавчі акти та урядові програми, у яких унормовано провідні аспекти діяльності інноваційних шкільних мереж), змістові (напрями діяльності найбільш відомих сучасних британських ІШМ) та процесуальні (підходи до розвитку мережевої взаємодії та моделі лідерства у розвитку мереж).

Вивчено змістові і процесуальні засади діяльності інноваційних шкільних мереж в Україні та визначено можливості творчого використання британського прогресивного досвіду в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України.

Ключові слова: педагогічна інноватика, Велика Британія, інноваційна шкільна мережа, діяльність, організаційно-педагогічні засади, нормативні засади, змістові засади, процесуальні засади, мережеве лідерство.

Чистякова И. А. Организационно-педагогические основы деятельности инновационных школьных сетей Великобритании. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренко МОНмолодежиспорта Украины, Сумы, 2012.

Диссертация посвящена выяснению организационно-педагогических основ деятельности инновационных школьных сетей Великобритании и определению возможностей творческого использования прогрессивного опыта британской системы общего среднего образования в аспекте исследуемой проблемы в Украине.

Выполнен анализ состояния разработки исследуемой проблемы в отечественной педагогической инноватике и педагогической компаративистике. Выделены и определены философский, образовательно-политический, управленческий, содержательный, процессуально-технологический и профессионально-педагогический аспекты рассмотрения инновационной деятельности в системе среднего образования.

Охарактеризован понятійно-термінологічний апарат дослідження («інноваційна шкільна мережа», «організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж») і виділено етапи розвитку інноваційних шкільних мереж в Великій Британії.

Обоснованы основы деятельности ИШМ: нормативные (законодательные акты и правительственные программы, в которых нормализовано основные аспекты деятельности инновационных школьных сетей), содержательные (направления деятельности наиболее известных современных британских ИШМ)

и процессуальные (подходы к развитию сетевого взаимодействия и модели лидерства в развитии сетей).

Изучены содержательные и процессуальные аспекты деятельности инновационных школьных сетей в Украине и выявлены возможности творческого использования британского прогрессивного опыта в условиях модернизации современного школьного образования Украины.

Ключевые слова: педагогическая инноватика, Великобритания, инновационная школьная сеть, деятельность, организационно-педагогические основы, нормативные основы, содержательные основы, процессуальные основы, сетевое лидерство.

Chystyakova I. A. Organizational and Pedagogical Bases of the Activity of Innovative School Networks of Great Britain. – On the right of manuscript.

Thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Science in Specialty 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko MESyouthsport, Sumy, 2012.

Dissertation is devoted to the organizational and pedagogical bases of the activity of innovative school networks of Great Britain.

The theoretical bases of the activity of innovative school networks of Great Britain are analyzed. On the basis of scientific literature and normative documents analysis the actuality of problem and essence of the research subject have been defined. Philosophical, educational-political, managerial, contentive, processual-technological and professional-pedagogical aspects are outlined. Some aspects of innovative processes in the secondary education system of Great Britain are analyzed, among them innovations in: value priorities of education development and reform strategies; secondary education structure; content, forms and methods of instruction; professional development and training of British teachers; education management.

A great number of concepts that comprise content basis of the research, among them: “innovation”, “educational innovation”, “network society”, “network”, “school network”, “innovative school network”, are characterized. Analysis of numerous native and foreign scientific works gave the possibility to define the main concept of the research – innovative school network – as an innovative organizational structure that includes several educational institutions on the basis of joint innovative idea and activity aimed at improving the quality and effectiveness of the educational process, management, and at further dissemination of innovative experience within schools and beyond them.

The author distinguishes four periods of innovative school networks development: 1) pronetworks activity (XVI – the middle of the XIX century); 2) the development of innovative school networks which put into practice the ideas of the different movements of the reformation pedagogy (the end of the XIX – the first half of the XX century); 3) massovisation of the innovative school networks (the 60–80th of the XX century); 4) the transformation of the innovative school networks development tasks on the strategy of educational policy of Great Britain (90th of the XX century – the beginning of the XXI century).

The normative, contentive and processual bases of the innovative school networks activity are characterized. The main aspects of innovative school networks activity that were stated in the legislative acts of Great Britain, among them: targets and tasks of innovative school networks creation and functioning; forms of innovative school networks (federations, specialist schools, beacon-schools, Education Action Zones etc.); peculiarities of relations between innovative school networks and local authorities; innovative school networks structure; forms of partnership of educational institutions in the frames of innovative school networks; peculiarities of new network association are defined.

The prominent content directions of the innovative school networks innovative activity in the context of modern education reforms are studied. Four most developed in present conditions structural models of innovative school networks are outlined: 1) network of wheel and hub; 2) networks of sub-networks; 3) integrated themes; 4) concentric circles.

It is found out, that specific structure and tasks of innovative school networks caused the appearance of new approaches to their management which are grounded on the idea of transformational, distributive, executive, cooperative and network leadership. The main forms of British innovative school networks activity are distinguished: mutual attendance of lessons and their joint analysis by teachers; joint research; team learning as a form of professional development of teachers and managers; scientific methodological and practical conferences; consultations and trainings; dissemination and popularization of attained knowledge and information by means of printed handouts, video and Internet.

The main contentive and processual bases of the Ukrainian innovative school networks activity are investigated. The peculiarities of Ukrainian innovative school networks “Rostok”, “Step by step”, “Environment”, “Ecology and Development” are analyzed. The value priorities and contentive peculiarities of innovative school networks activity in Ukraine and Great Britain are compared.

The proposals based on the positive conceptual ideas of the British school networking for the Ukrainian secondary education system on the national, local and institutional level are given.

Key words: pedagogical innovation, Great Britain, innovative school network, activity, organizational and pedagogical bases, normative bases, contentive bases, processual bases, network leadership.

Підписано до друку 20.04.2012. Формат 60x90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А.С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87